

Dziecko niepełnosprawne na lekcji wychowania fizycznego w szkole masowej.

Opracowanie: mgr Michał Omianowski

Ruch jako lęk nie ma substancji i opakowań, substancją tego lęku jest pomysł.

Wychowanie fizyczne stanowi szczególnie ważny element w programie edukacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Wydaje się, że jest to element ważniejszy niż w programie edukacji wśród „normalnej młodzieży”.

Studenci, przyszli nauczyciele wychowania fizycznego, są znakomicie przygotowani do pracy z dziećmi i młodzieżą pełnosprawną, natomiast świat osób niepełnosprawnych jest dla ich obszarem często całkowicie nieznanym. W obecnym czasie coraz częściej spotkać można dzieci z różnymi typami niepełnosprawności, włącznie - w ramach wprowadzonych systemów integracyjnych – do klas ogólnych w szkołach powszechnych; stąd konieczność poznania przez każdego nauczyciela charakterystycznych cech i prawidłowości rozwoju dzieci niesłyszących, słabo słyszących, niewidzących, słabo widzących, upośledzonych umysłowo, przewlekłe chorych i kalekich oraz niedostosowanych społecznie.

Problem poszerzenia wiadomości, tak przez pracujących już nauczycieli wychowania fizycznego jak i przyszłych, wydaje się tym bardziej ważny, że z jednej strony liczba osób niepełnosprawnych wzrasta w ogromnym tempie a w drugiej – tendencje integracyjne w edukacji zaczynają dominować nad tendencjami separacyjnymi.

W ostatnim czasie poglądy na wychowanie i kształcenie specjalne, czyli edukację specjalną osób niepełnosprawnych, uległy znacznej zmianie. Zmianą najistotniejszą w teorii i praktyce kształcenia specjalnego jest jego de-kategoryzacja i wiązanie go ze szkolnictwem masowym.

Dzieje się to w ten sposób, dlatego iż zgodnie z tendencjami współczesnej pedagogiki specjalnej, lepsze warunki rewalidacji dzieci odchylanych od normy stwarzają te formy kształcenia, w których praca przebiega w normalnym środowisku, dlatego też dużego znaczenia nabiera integracyjny system kształcenia dzieci i młodzieży, a owa integracja oznacza „życia pomiędzy innymi i z innymi” o podejmowanie odpowiedzialności rodzinnych, społecznych i zawodowych.

Integracja to nie tylko prawo upośledzonych do współżycia z innymi ale i obowiązek społeczeństwa wobec tych jednostek. System integracyjny lepiej przygotowuje do życia w społeczeństwie. Kontakty osób niepełnosprawnych z osobami pełnosprawnymi, wspólne spędzanie czasu, praca, nauka, zabawa, sport, hobby lepiej stymulują rozwój uruchamiają i wzmacniają dodatkowe mechanizmy kompensacyjne, wpływają na pozytywne kształtowanie stosunków między tymi osobami.

Nauczyciel po pierwsze powinien odrzucać zasadę to dziecko jest najlepsze które umie najwięcej a przyjąć zasadę każde dziecko jest dobre – na miarę swoich możliwości. Po drugie odrzucić wymuszenie od dzieci jak największych osiągnięć i przyjąć za cel wspierania ich pełnego rozwoju.

Wychowanie fizyczne jest jednym ze składników ogólnego wychowania które dysponuje wszechstronnymi środkami oddziaływania na somatykę i psychikę niewidomego. Dzięki temu jest możliwe realizowanie procesu rehabilitacyjnego mającego na celu przygotowanie niewidomych do samodzielnego życia., wykonywania pracy, swobodnego poruszania się. Ogromną rolę w tym procesie odgrywają systematycznie prowadzone zajęcia z wychowania fizycznego.

Podstawowym warunkiem sprawnego przebiegu tych zajęć jest odpowiednia liczebność grupy, która nie powinna przekraczać 12 osób. Następnym ważnym elementem jest odpowiedni dobór ćwiczeń, który powinien uwzględniać zaspokajanie życiowo niezbędnych potrzeb niewidomego dziecka: (rozładowanie napięć psychicznych, dostarczanie radosnych przeżyć , kształtowanie „zmysłu przeszkód”, wyrabianie orientacji przestrzeni, przezwyciężanie lęku), wyrabianie takich cech charakteru takich jak: zdyscyplinowanie, koleżeństwo, samodzielność, odwaga i pewność siebie.

Podstawą efektywnego nauczania nowych ruchów i bardziej złożonych czynności ruchowych jest częste powtarzanie ćwiczeń, stopniowe zwiększanie zakresu ich oddziaływania na organizm za pomocą: (częstotliwości, intensywności, wprowadzania nowych elementów, stosowanie opartych zazwyczaj na koniecznych czynnościach życiowych, toteż zajęcia trzeba rozpoczynać od najprostszych ćwiczeń, stosując zasadę stopniowania trudności ćwiczeń. Ze względu na kompensacyjną rolę słuchu u niewidomych ogromnie ważny jest instruktaż słowny przy nauce ćwiczeń. Powinien on być dokładny, konkretny, pomóc we właściwym przeżywaniu ruchu, w tworzeniu „obrazu ruchu”. Głos prowadzącego, jego brzmienie i nasilenie powinno sugerować ćwiczącym tempo rytm oraz sposób wykonywania ćwiczeń. Oddziaływanie w czasie zajęć środkami akustycznymi ma przyczynić się do uwrażliwienia zmysłu słuchu decydującego w znacznym stopniu o możliwościach poruszania się niewidomego w terenie i o jego bezpieczeństwie. Ogromnie ważną rolę odgrywa zapewnienie ćwiczącym w czasie lekcji poczucia bezpieczeństwa. Jakikolwiek wypadki mogą zwiększyć urazy psychiczne, zniechęcić do wykonywania ćwiczeń i spowodować tym samym wydłużenie się procesu rehabilitacji. Zajęcia z dziećmi niewidomymi mogą mieć różne formy. Zabawy i gry ruchowe, gimnastyka, rytmika z elementami tańców, lekkoatletyka (biegi, rzuty, skoki), pływanie, sporty zimowe, łyżwiarstwo, narciarstwo, saneczkarstwo. Te formy zajęć mają szczególne znaczenie ponieważ przyczyną się do zdobywania samodzielności w poruszaniu się, rozwijając umiejętność pokonywania przeszkód, rozwijają orientację za pomocą odbierania wrażeń słuchowych, termicznych, wibracyjnych i dotykowych. Poza tym sporty zimowe hartują organizm, wzmagają pracę płuc i serca, polepszają przemianę materii oraz wypalają radość życia.

Prowadzący zajęcia wśród dzieci głuchych powinien orientować się o możliwościach ruchowych tych dzieci, stopniu upośledzenia słuchu, poziomie rozwoju mowy, rozwoju motorycznym, umysłowym i na podstawie tych danych planować pracę. Wychowawca aby zrozumieć potrzeby dziecka głuchego musi ocenić ogromne znaczenie wychowania fizycznego ich zaspokajaniu począwszy od podstawowych gier i zabaw ruchowych poprzez trudniejsze formy ćwiczeń ruchowych aż do uzyskania sukcesów w różnych dyscyplinach sportowych. Wykorzystanie ruchu dla rozwoju procesów intelektualnych ma ogromne znaczenie w przypadku mowy dzieci głuchych gdyż nauka wtedy przebiega spontanicznie. Proces nauczania ruchu powinien bazować na rozwoju psychomotorycznym dziecka i uwzględnić jego indywidualne cechy związane z jego ośrodkiem słuchu. Wychowanie fizyczne stanowi niezbędny czynnik wszechstronnego rozwoju upośledzonych umysłowo

uczniów. Ćwiczenia ruchowe przez różnorodność form oddziałują na kształtowanie prawidłowej postawy, na wzrost siły szybkości, wytrzymałości, koordynacji ruchowej, spostrzegawczości. Ćwiczenia te uczą prawidłowej reakcji na bodźce doskonałą, rozwijają naturalne czynności ruchowe takie jak: chód, bieg, skok, rzut, wspinanie. Niezaprzeczalne są też walory wychowawcze ćwiczeń fizycznych.

„Ruch dla dziecka stanowi podstawowe narzędzie poznawania otaczającego go świata”. Podczas swej edukacji dziecko musi przejść cztery etapy chociaż może się zdarzyć, że niektóre dzieci nie przechodzą ich w swoim rozwoju.

1. Pobudzanie zmysłów dotyku, smaku, słuchu, wzroku, węchu.
2. Integracja zmysłowo – ruchowa.
3. Wypracowanie poczucia świadomości własnego ciała i orientacji w przestrzeni.
4. Wypracowanie gotowości do nauki poprzez podtrzymywanie uwagi.

Podsumowując w programie wychowania fizycznego w szkole masowej cele muszą być tak dobrane, aby zapewniały dzieciom zarówno pełnosprawnym jak i niepełnosprawnym sukces na miarę ich możliwości, by nawet najbardziej poszkodowany miał prawo czerpać radość z ćwiczeń i zajęć. W pracy z dziećmi niepełnosprawnymi ruchowo należy z całą bezwzględnością przestrzegać podstawowych zasad nauczania, a szczególnie należy pamiętać o zasadach systematyczności i stopniowania trudności.

Nauczyciel powinien także respektować zasadę świadomego i aktywnego udziału dziecka w procesie wychowania fizycznego. Należy więc wyznaczyć wykonalne zadania, wskazać perspektywę zdobywania określonych umiejętności czy poprawę sprawności, aktywności, motywować do działania i uspołeczniać uczniów poprzez powtarzanie im różnych ról i funkcji.

Zasada dostępności, stopniowania trudności wymaga od nauczyciela znajomości swoich uczniów, ich schorzeń, poziomu możliwości oraz ich psychicznego nastawienia w kontaktach z młodzieżą pełnosprawną oraz w procesie rehabilitacji.

Zajęcia lekcyjne stanowią podstawową formę kształcenia i wychowania fizycznego. Prowadzone są według toków lekcyjnych, systemem klasowo – lekcyjnym. Można je realizować w dwóch grupach. Pierwsza to uczniowie o zbliżonym stopniu sprawności – zajęcia takie są ułatwione i nie sprawiają większych trudności. Drugą grupę stanowią uczniowie o zróżnicowanym stopniu sprawności. Zajęcia z taką grupą wymagają od nauczyciela bardziej indywidualnego podejścia.

Idea sportu „*integracja zamiast izolacji – stworzenie świata wspólnego dla niepełnosprawnych i pełnosprawnych zamiast światów równoległych.*”